

İÇKİ VE KUMAR*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler! Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Bugünkü konuşmam Kur'an-ı Kerim'deki Bakara Sûresi'nin 219 ve 220. ayetleri üzerinde olacak. Çünkü, bu ikisi birbiriyle anlam bakımından irtibatlı. Önce metnini okuyalım!

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ
كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ
نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ
كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

(البقرة: ۲۱۹)

(Yes'elûneke ani'l-hamri ve'l-meysir, kul fîhimâ ismün kebîrun ve menâfiu li'n-nâs, ve ismühümâ ekberu min nef'ihimâ, ve yes'elûneke mâ zâ yünfikùn, kuli'l-afv, kezâlike yübeyyinu'llâhu lekümü'l-âyâti lealleküm tetefekkerûn.) (Bakara, 2/219)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى
قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانِكُمْ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَعَنَتَكُمْ إِنْ أَرَادَ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

(البقرة : ٢٢٠)

(*Fi'd-dünyâ ve'l-âhireh, ve yes'elûneke ani'l-yetâmâ, kul islâhun lehüm hayr, ve in tühâlitühüm feihvânüküm, va'llâhu ya'lemü'l- müfside mine'l-muslih, ve lev şâe'llâhu lea'neteküm, inna'llâhe azîzün hakîm.*) (Bakara, 2/220) *Sadaka'llâhu'l-azîm.*

Burada, 219. ayet-i kerimede, Peygamber Efendimiz'e bazı kimselerin dînî konularda açıklama almak maksadıyla sordukları sorular bahis konusu ediliyor. Önce *hamr*'dan ve *meysir*'den, yâni içkiden ve kumardan sormuşlar; onun cevabı veriliyor. Ondan sonra sadaka, hayır olarak, nafaka olarak neyi infak edeceklerini sormuşlar; onu ifade ediyor.

Ondan sonraki 220. ayet-i kerimede de, yetimlerin bakımı konusunu sormuşlar, onun cevabı veriliyor. Şimdi açıklamaları yapmağa başlayalım:

a. İçkinin Haram Oluşu

(*Yes'elûneke ani'l-hamri ve'l-meysir*) “Ey Rasûlüm, ey Muhammed-i Mustafâ'm, ey Habîbim, sana *hamr*'dan ve *meysir*'den soruyorlar.” Soranlar kimler? Tefsir kitapları, soranların Hazret-i Ömer ve Muaz RA gibi sahabeden bazı kimseler olduğunu kaydediyor.

Hamr, bir şeyi örtmek mânâsına gelen bir kelime. Üzüm gibi, hurma gibi, bal gibi tadı olan bir maddenin sıkılmışının ekşimesi, fışkırması, köpüklenmesi, yâni tahammür etmesi dolayısıyla, içildiği zaman aklı örtmesi, insanın aklını alması, sarhoş etmesi dolayısıyla, içkiye verilmiş bir isim. Kök mânâsı örtmek; aklı örttüğü için, kafayı dumanladığı için, bulandırdığı için içkiye *hamr* ismi verilmiş.

Tabii, *hamr* kelimesi ile daha çok kastedtikleri... Arabistan'da da çok çok olan bir meyva var, üzüm her yerde yetişiyor. Medine-i Münevvere'ye gidenler de görür. Hurma ağaçları vardır oraya mahsus ağaç olarak ama, ağaçların dibinde de yine bakarsınız, gölgeliklerde üzüm bağları vardır. Kur'an-ı Kerim'de de *ineb* diye geçiyor. Çoğulu *a'nâb* diye geçiyor.

Üzüm salkım salkım olur, taneleri kolay ezilir. Ta eski çağlardan beri bu meyvayı insanoğulları ya taze yemişlerdir; tabii taze yenildiği zaman, helâl, afiyet olsun, yenilebilir. Helâl, besleyici, çok güzel bir meyva... Ya da kurutmuşlardır, o da helâl. Dalında kuruturlar, veyahut koparırlar bir yerde kuruturlar. Kurusunu saklarlar, kışın yerler.

Meselâ, bizim yetiştirdiğimiz yörelerde, bizim memleketimizde [Çanakkale’de] üzümü, inciri böyle kurutup, torbalara konulmuş olarak saklayıp kışın yemek, çok olağan bir şeydir. Sonra biliyorsunuz, İzmir’in sultânî çekirdeksiz üzümü güzelce kurutuluyor. Kurutulduktan sonra ihracatı bile yapılıyor, gelir getiriyor.

Yaşı veya kuruğu o haliyle yenildiği zaman, şekerli bir meyva; bunda bir mahzur yok... Ama, bir de insanlar ne zaman bulmuşlarsa, bu meyvanın suyunun durduğu yerde değiştiği fıskırdığını, köpürdüğünü, değişikliğe uğradığını keşfetmişler. Şark efsanelerine göre, efsânevî İran hükümdarı Cem, yahut daha tam adıyla Cemşîd isimli hükümdar şarabı bulmuş. Yâni üzümü sıkarak, şarap denilen sarhoş edici maddeyi yapmayı, ilk defa o hükümdar bulmuş. Gazellerde böyle geçer. “*Cemşîd eli dökmüşse nasıl câma sabûhu...*” diye Yahya Kemal de şiirinde bahsetmiş. (*Sun câm-ı Cem*) “Cem’in kadehini bize sun!” diye Osmanlı şairleri bu ismi zikrederler.

Yâni, eski İran’ın efsânevî bir hükümdarı bulmuş deniliyor. O bulmuştur veya başkası bulmuştur veya aynı anda muhtelif ülkelerde bulunmuştur. Bu üzüm sıkıldığı zaman, suyu bir müddet sonra ekşiyor, bozuluyor. Bu ekşiyen şey sonradan, içildiği zaman insanın içini yakıyor; içindeki maddeler dolayısıyla kendisini mahmur ediyor, kafasını, aklını örtüyor, sarhoş ediyor. Yürürken sallanmağa

başlıyor, konuşması peltekleşmeğe başlıyor, dili dolaşmağa başlıyor; abuk sabuk işler yapmağa başlıyor ama, içenler demek ki zevk alıyorlar ki, ne kadar engellense de, insanlar bunu içmişler.

Eski Yunanlılar içmiş. Hatta eski o putperest, kâfir, müşrik Yunanlılar, bir de şarap tanrısı diye tanrı uydurmuşlar; Baküs isimli bir putları da varmış.

Tabii Yunanistan'da, Yunanlıların, eski Romalıların yayıldığı yerlerde... Mısır'ı filân da almışlar ya, Klepotra ile olan maceralarını tarih kitapları yazıyor. Arabistan'da yaşayan insanların yakınına kadar bu içki içmek yayılmış. Akdeniz mıntıkasında, İtalya'da, Balkan yarımadasında, Mora yarımadasında, Anadolu'nun Akdeniz kıyılarında olan o zamanki kavimlerin içtiği bir şey... Tabii, oralara seyahat maksadıyla giden Arap yarımadası ahali ve kabileleri arasında da yayılmış, tanınmış; içki içiliyormuş. Peygamber SAS Efendimiz peygamber olarak vazifelendirilmeden önce, Arabistan'da bu içki içmek adeti yayılmış, yerleşmiş.

Şarapçılar şarapları, nerelerden alıyorsa oralardan elde ettikleri şarapları tulumlara doldurup, getirirlermiş Arabistan'a, Mekke'ye, Medine-i Münevvere'ye ticaret maksadıyla... Tabii testi vs. ağır oluyor, tulumu taşıması kolay oluyor. Oranın ahali de bu içki içmeye alışmış. Yâni sarhoşluğu bilen, içkinin zevkini tatmış insanlar...

Hattâ, çadırlarda içki satan seyyar satıcılar olurmuş. Bunlar bir yere çadır kurarlarmış. Gelenlerden işte nesini alıyorsa – koyun mu alır, deve mi alır, daha başka deri mi alır, ne alırsa– onun mukabilinde içkiyi verirlermiş. İçkileri bittiği zaman da, çadırın üstüne bir bayrak asarlarmış, bir bez parçası çekerlermiş. Uzaktan onu görenlerin, “Haa, demek ki şarap bitmiş artık, alamayacağız!” diye anlamaları için, önceden haber veriyor. Gelip de yok demektense, uzaktan “Kalmadı!” işaretini verirlermiş.

Bunu nereden biliyoruz?.. Bazı cahiliye devri şairleri öğünme bâbında diyorlar ki:

“–Ben nice şarap çadırına bayrak çektirtmişim!”
Yâni, o kadar çok içmiş ki, öğünüyor onunla... Sonunda şarabı bitirtirmiş de, bayrak çektirtmiş.

b. İçkinin Adım Adım Yasaklanması

Tabii, toplumun, cemiyetin durumu bu iken, İslâm geliyor. İslâm gelince de, toplumun hastalıkları birer birer tedavi ediliyor. İşte burada sahabeden bazı kimseler, içkinin zararlarını, *meysir* denilen kumarın zararlarını gördükleri için, sormuşlar:

“–Yâ Rasûlallah, biz bu içkiyi içelim mi? *Meysir* denilen oyun oynansın mı, oynanmasın mı?” diye sormuşlar.

Hazret-i Ömer sormuş meselâ. Hazret-i Ömer’den Ebû Meysere rivayet ediyor ki, şöyle metnini de okuyalım:¹

لَمَّا نَزَلَ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ قَالَ اللَّهُمَّ بَيِّنْ لَنَا فِي
الْخَمْرِ بَيَانًا شَافِيًّا فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ الَّتِي فِي
الْبَقَرَةِ (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ)

(*Lemmâ nezele tahrîmü'l-hamr*) “İçkinin haram olduğuna dair ayet inince...” Dört tane ayet iniyor bu konuda. İlk ayet inince Hazret-i Ömer demiş ki:

(*Kâle: Allâhümme beyyin lenâ fi'l-hamri beyânen şâfiyâ!*) “Yâ Rabbi, şöyle akla şifa verecek, sakat kafaları, sakat düşünceleri şifâyâ kavuşturacak, açık seçik bir şifa verici açıklamayla, şu içkinin kötülüğünü bildir bize, beyan eyle!..” diye dua etmiş.

(*Fenezelet hâzihi'l-âyetü'lletî fi'l-bakarah*) Onun üzerine Sûre-i Bakara'daki, (*Yes'elûneke ani'l-hamri ve'l-meysir, kul fîhimâ ismün kebîrun*) ayet-i kerimesi, yâni şu açıklamasını yapmakta olduğumuz 219. ayet-i kerime inmiş.

¹ Ebû Dâvud, Sünen, c.II, s.349, no:3670; Tirmizî, Sünen, c.V, s.253, no:3049; Neseî, Sünen, c.VIII, s.286, no:5540; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.53, no:378; Hâkim, Müstedrek, c.II, s.305, no:3101; Taberânî, Mu'cemü'l-Evsat, c.II, s.125, no:1464; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, c.II, s.125, no:1464; Neseî, Sünenü'l-Kübrâ, c.III, s.202, no:5049; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.IV, s.144; Hz. Ömer RA'dan. Kenzü'l-Ummâl, c.V, s.692, no:13652.

(*Feduiye umer ve kuriet aleyhi*) O zaman Hazret-i Ömer çağrılmış. “Yâ Ömer bak sen dua ediyordun, soruyordun, istiyordun. Allah-u Teâlâ Hazretleri bu ayet-i kerimeyi indirdi.” diye kendisine okunmuş.

Bu ayet-i kerimenin devamının açıklamasını da size kısaca vereyim, buyruluyor ki:

يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ
كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا

(البقرة: ٢١٩)

(*Yes’elûneke ani’l-hamri ve’l-meysir*) “İçkiden ve kumardan, meysirden sana soruyorlar ey Habîbim! (Kul) Onlara de ki: (*Fîhimâ ismün kebîrun*) Bu içkide ve kumarda büyük bir günah var. Yâni bu içkiyi içmekte ve bu kumarı oynamakta büyük günah var. (*Ve menâfiu li’n-nâs*) İnsanlar için, bazıları için de bazı faydalar var.” Meyhaneci için fayda var, kumarhaneci için fayda var... Şimdi sizin anlayacağınız şekilde kısaca şöyle söyleyelim:

“Bazı faydalar da var ama, (*ve ismühümâ ekberu min nef’ihimâ*) bu ikisinin günahı, bazı kimselere sağladığı cüz’î, mevzî, kişisel faydasının yanında, çok daha büyüktür.” (Bakara, 2/219) buyruluyor.

Şimdi böyle buyrulduğu için, Hazret-i Ömer gene duasına devam ediyor, rivayet edildiğine göre:

قَالَ اللَّهُمَّ بَيْنَ لَنَا فِي الْخَمْرِ بَيَانًا شَافِيًا
فَنَزَلَتْ الْآيَةُ الَّتِي فِي النِّسَاءِ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
أَمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى)
فَكَانَ مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِذَا أَقَامَ الصَّلَاةَ نَادَى أَنْ لَا يَقْرَبَنَّ الصَّلَاةَ
سُكَرَانُ

(Kâle: Allâhümme beyyin lenâ fi'l-hamri beyânen şâfiyâ!) Yâni, “Yâ Rabbi, söyle akla şifa verecek, sakat kafaları, sakat düşünceleri şifâyâ kavuşturacak, açık seçik bir şifa verici açıklamayla, şu içkinin kötülüğünü bildir bize, beyan eyle!..” diye aynı duaya devam edince, (fenezeleti'l-âyetü'lletî fi'n-nisâ) bu sefer Nisâ Sûresi'ndeki şu ayet-i kerime iniyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ
وَأَنْتُمْ سُكَارَى

(النساء: ٤٣)

(Yâ eyyühe'llezîne âmenû lâ takrabü's-salâte ve entüm sükârâ) “Ey iman edenler, sarhoşken namaza yaklaşmayın!” (Nisâ, 4/43)

Çünkü birisi çıkmış, içki içmiş olarak imamlık yapmaya kalkmış. O zaman ayetleri yanlış okumuş, mânâyı bozmuş. Namaz tehlikeye girince, Hazret-i Ömer tabii rahatsız olmuş bu durumdan, sahabe rahatsız olmuşlar. O zaman da bu ayet-i kerime inmiş.

(*Fekâne münâdî rasûla'llâh SAS izâ ekâme's-salâte nâdâ*) Peygamber Efendimiz'in namaza çağırmakla vazifeli müezzinleri, namaza çağırdıkları zaman, (*En lâ yakrabne's-salâte sekrânü*) “Sarhoş olan namaza yaklaşmayın!” diye de ayrıca ikaz ederlermiş. Çünkü sarhoşlukta neler yapılıyor.

(*Feduiye umer ve kuriet aleyhi*) O zaman Hazret-i Ömer çağrılmış. “Yâ Ömer bak sen dua ediyordun, soruyordun, istiyordun. Allah-u Teâlâ Hazretleri bu ayet-i kerimeyi indirdi.” diye kendisine okunmuş.

Sonra Hazret-i Ömer, yine ısrarla duasına devam etmiş:

فَقَالَ اللَّهُمَّ بَيْنَ لَنَا فِي الْخَمْرِ بَيَانًا شَافِيًا
فَنَزَلَتِ الْآيَةُ الَّتِي فِي الْمَائِدَةِ فَدَعِيَ عُمَرُ
فَقُرِئَتْ عَلَيْهِ فَلَمَّا بَلَغَ (فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ)
قَالَ عُمَرُ إِنَّتَهَيْنَا إِنَّتَهَيْنَا

(د. ت. ن. حم. ك. طس. حل. عن أبي ميسرة عن عمر)

(Fekàle: Allàhümme beyyin lenâ fi'l-hamri beyânen şâfiyâ!) “Tam sadra şifa verecek bir beyanla bize bu içkinin hükmünü bildir yâ Rabbi!” diye. (Fenezeleti'l-âyetü'lletî fi'l-mâideh) Onun üzerine de Mâide Sûresi'ndeki 90 ve 91. ayet-i kerimeler inmiş:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ
وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ
فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

(المائدة : ٩٠)

(Yâ eyyühe'llezîne âmenû) “Ey iman edenler! (Inneme'l-hamru ve'l-meysiru ve'l-ensâbü ve'l-ezlâmü ricsün min ameli's-şeytân) Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; (fe'ctenibûhü lealleküm tüflihün) bunlardan uzak durun ki, kurtuluşa eresiniz.”(Mâide, 5/90)

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيُصَدِّكُمْ عَنْ
ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

(المائدة : ٩١)

(Innemâ yürîdü's-şeytânü en yûkıa beynekümü'l-adâvete ve'l- bağdâe fi'l-hamri ve'l-meysir) “Şeytan, içki ve kumar yoluyla

ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; (ve *yesuddeküm an zikri'llâhi ve ani's-salâti*) ve sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. (*Fehel entüm müntehûn*) Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?" (Mâide, 5/91)

(*Feduiye umer ve kuriet aleyhi*) "Bu ayet-i kerimeler nâzil olunca, Hazret-i Ömer çağrılmış ve 'Allah-u Teâlâ Hazretleri bu ayet-i kerimeyi indirdi.' diye kendisine okunmuş. (*Felemmâ beleğâ: Fehel entüm müntehûn*) 'Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?' kısmına gelince, (*İnteheynâ, inteheynâ*) 'Vaz geçtik, vaz geçtik!' diye memnuniyetini ifade etmiş."

Allah-u Teâlâ Hazretleri bu ayet-i kerimelerle içkiyi açık seçik bir şekilde, tamamen yasaklamış; Hazret-i Ömer'in istediği, arzu ettiği açıklıkla, herkesin anlayacağı bir şekilde haram olduğunu beyan etmiş. O zaman, artık; (*feheli entüm müntehûn*) "İnşâallah bu içkiyi bırakırsınız, bitirirsiniz bu işi." deyince, evlerinde o ana kadar içki bulunduran ve içen herkes, onları sokaklara dökmüşler. Demek ki bu taleplerin, peş peşe duaların yapıldığı sırada, inen ayet-i kerimelerin bir tanesi de bu (*Yes'elûneke ani'l-hamri ve'l-meysir...*) ayet-i kerimesi.

Hamr, umumiyetle üzümünden yapılıyor da, başka şeylerden yapılmıyor mu?.. Ebû Dâvud'da Nu'man ibn-i Beşîr RA'dan rivayet olduğuna göre, buyurmuş ki Peygamber Efendimiz:²

إِنَّ مِنَ الْعِنَبِ خَمْرًا وَإِنَّ مِنَ التَّمْرِ خَمْرًا
وَإِنَّ مِنَ الْعَسَلِ خَمْرًا وَإِنَّ مِنَ الْبُرِّ خَمْرًا
وَإِنَّ مِنَ الشَّعِيرِ خَمْرًا

(د . عن نعمان بن بشير)

(*Inne mine'l-inebi hamran*) “Üzümnden hamr olur, yapılır.” İçki yapılan şeylerini sayıyor SAS Efendimiz.

(*Ve inne mine't-temri hamran*) “Hurmadan da içki olur.” Hurmayı suya ıslarsın, tadı suya geçer, ekşir, fışkırır, tahammür eder, mayalanır. Ondan da gene hurma şarabı olur.

(*Ve inne mine'l-asei hamran*) “Baldan da içki olur.” Şu bizim kahvaltıda yediğimiz, sevdiğimiz bal da sulandırılırsa, bekleyince fışkırır, fışkıınca mayalanır. Mayalanınca o da içki olur.

² Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.351, *Eşribe* 20/4, no:3676; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.297, no:1872; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1121, no:3379; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.267, no:18376; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.164, no:7239; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.253, no:38 ve 41; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.34, no:5712; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VIII, s.289, no:17125; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c.VII, s.327; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IV, s.425, no:2322; İbn-i Adiy, *el-Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.456, no:872; Nu'man ibn-i Beşir RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.295, no:13159; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V, s.527, no:13195; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.IX, s.308, no:8482.

(*Ve inne mine'l-bürri hamran*) “Buğdaydan da içki olur.” Buğday katı haliyle bir şey olmaz da, ezildiği zaman, nişastasıyla, tadıyla sulandığı zaman, biraz bekledi mi, o da köpürür, mayalanır; o da buğday içkisi olur.

(*Ve inne mine's-ş-şâiri hamran*) “Arpa da aynı şekilde yapılırsa hamr olur, içki olur.” diyor Peygamber SAS.

Demek ki bira dediğimiz şey, yâni arpadan yapılıyor ya içki, bu bira da hamr oluyor, üzümünden yapılan da oluyor, neden yapılırsa yapılsın...

Hakikaten, kimyacıların bildiği bir husus... Artık liselerde ve sâirede okutulduğu için, umumî olarak halk da bilir bu kadarını. Yâni özel olarak kimya fakültesine gitmemişler de bilirler ki, tatlı bir şey bekletildiği zaman etkileniyor, zamanla değişime uğruyor, ekşiyor, mayalanıyor, fışır fışır köpürüyor, fışkırıyor... Kimyevî değişiklikler oluyor içinde, sonunda hamr oluyor. Yâni, içildiği zaman insanın kafasını örten, aklını alan bir içecek haline geliyor. Bu kafa örtmeye de Arapça'da *humâr* derler. *Humâr* ne demek? Hamrı içtikten sonra kafadaki duman... “Kafası dumanlı adamın...” Yâni, sarhoş demek. İşte ona humar derler.

Demek ki, içki çeşitli şeylerden oluyor. Hani, “Şaraptan gayrиси serbest...” gibi bir anlam çıkmamalı!.. Çünkü Peygamber SAS Efendimiz, Kur'an-ı Kerim'in mânâlarını, inceliklerini bize hadis-i şerifleriyle, sünnet-i seniyyesiyle beyan etmiştir. Bu hususta da buyurmuştur ki:³

³ Buhârî, *Sahîh*, c.IV, s.1579, *Megâzî* 67/57, no:4087; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1585, *Eşribe* 36/7, no:1733; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.353, no:3684; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.298, no:5595; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1124, no:3391; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.410, no:19688; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.154, no:2098; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.67, no:497; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s. 214, no: 5106, 5107; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.468, no:3104; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.III, s.356, no:5959; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.XI, s.134, no:4348; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.93, no:536; Ebû Avâne, *Müsned*, c.V, s.99, no:7942; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.214, no:5105; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VIII, s.291, no:17824; Ebû Mûsâ el- Eş'arî RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1587, no:2003; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.352, no:3679; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.290, no:1861; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.296, no: 5582; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1124, no:3392; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.16, no:4644; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.188, no:5366; İmam Şâfiî, *Müsned*, c.I,s.284, no:1362; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.248, no:11; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.260, no:1916; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.294, no:13157; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.276, no:3135; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.189, no:5816; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.459, no:24208; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.IX, s.221, no:17004; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.212, no:5092, 5093; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.V, s.483; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.225, no:5482, 5483; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.250, no:4737; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.II, s.485, no:1031; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.66, no:11645; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.435, no:894; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1587, no:2002; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.327, no:5709; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.360, no:14923; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.183, no:5360; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.217, no:8446; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.238, no:5218; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.7, no:5579; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VIII, s.291, no:17826; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.352, no:3680; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.274, no:2476; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.187, no:5365; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.III, s.7, no:19; Taberânî,

Mu'cemü'l-Kebîr, c.XI, s.26, no:10927; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.139, no:7099; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.159, no:1433; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VIII, s.298, no:21471; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.443, no:910; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan. Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.353, no:3685; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.158, no:6478; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.378, no:2454; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VIII, s.221, no:21520; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.354, no:3687; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.293, no:1866; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.297, no:5590; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.131, no:25036; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.203, no:5383; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.164, no:7238; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.249, no:19; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.176, no:1634; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VII, s.322, no:4360; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.462, no:24218; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.II, s.289, no:807; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.6, no:5575; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VIII, s.293, no:17833; Hz. Aişe RA'dan.

Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.297, no:5588; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1127, no:3401; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.429, no:9535; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.228, no:5408; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.213, no:5098; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.400, no:7991; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.461, no:24213; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.348, no:5944; Ebû Hüreyre RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1124, no:3388; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.229, no:5409; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.531, no:1387; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.250, no:23; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.156, no:10304; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IX, s.12, no:5079; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.77, no:7448; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.119, no:12217; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.279, no:3589; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.314, no:26715; Hz. Ümm-ü Seleme RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.333, no:26867; Hz. Meymûne RA'dan. Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.250, no:21; Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V, s.344, no:13151; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.361, no:15709.

كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ

(خ.م.د.ه. عن أبي موسى؛ م.د.ت.ن.حم. عن ابن عمر)

(*Küllü müskirin harâmün*) “Her kafaya sekir veren, insanı sarhoş eden, kafayı dumanlayan her şey haramdır.” diye beyan etmiş.

O halde, ister katı olsun, ister sıvı olsun, ister duman buhar şeklinde olsun... Kafayı tütsüledi mi, dumanladı mı, insanı sarhoş etti mi, koklanması sûretiyle olsa bile, onun da haram olduğu hadis-i şeriften anlaşılıyor.

Burada bir noktayı dinleyicilerime açıklamak istiyorum: Dinimizin ana kaynaklarından birisi Kur’an-ı Kerim; birisi de onun inceliklerini bize açıklayan hadis-i şeriflerdir. Bakın, hadis-i şerifler ne kadar kesin bir şekilde insanların kaçamak noktalarını tıkayıp, nasıl güzelce, açıkça anlatıyor. Kur’an-ı Kerim’deki ayet-i kerimenin mânâsının güzel bir şekilde anlaşılmasını sağlıyor.

Sarhoşluk verdi mi, haramdır. Meselâ bazıları, ayakkabının altına köseleyi yapıştırmağa yarayan yapıştırıcı maddeyi bile kokladıkları zaman, kafayı buluyorlarmış, duyduğumuza göre tabii. Çok tehlikeli bir şey... Onu kokladığı zaman kanser oluyor sonunda, deli oluyor, mecnun oluyor. Ama işte muvakkat bir zevk için bu divanelikleri, divaneliğe götüren, deliliğe götüren delilikleri yapıyor insanlar. Ondan sonra da çeşitli hastalıklara tutuluyorlar.

Bu nedir?.. O da haramdır.

“—Canım, ayakkabının kösesini deriye yapıştırmaya yarayan, teneke kutunun içindeki yapıştırıcı...”

Öyle ama, sonuç itibariyle sarhoşluk veriyor.

Tozlar, uyuşturucu tozlar... Ben görmedim de söylüyorlar, “Beyaz toz, esrar...” filân diyorlar. Çeşitleri var, çeşitli bitkilerden aynı amaca ulaştıracak şekilde maddeler çıkartıyorlarmış, çeşitli şekillerde kullanıyorlarmış. Sigaraya koyuyorlarmış... Tabii, sigaraya koyunca ne oluyor? Dumanı içine çekmek oluyor. Dumanı bile haram!.. Neden?.. Sarhoşluk verdiği için! Ana sebep kafayı dumanlandırıldığı, akli giderdiği için.

Çünkü, İslâm dininin ana amaçlarından bir tanesi, akli da korumaktır. Akli korumak dinin ana görevleri arasındadır ve o hususta gayret göstermiştir İslâm, ahkâm koymuştur.

Onun için sıvı olsun, buhar olsun, duman olsun, katı olsun; çiğnenerek yensin, içilsin, koklansın, her ne şekilde olursa olsun, haramdır.

Faydaları neler?.. Tabii bir kere, satan para kazanıyor. Ondan sonra içen muvakkat bir zaman keyif buluyor, kafayı buluyor. İşte o keyiften dolayı zaten onu içiyorlar ama, sonuç çok acı biten bir keyif... Ondan sonra bazıları bir müddet cesaretleniyor. İşte onun için eski devirde, savaştan önce birkaç kadeh atarlarmış da, cesaretle harbe girerlermiş.

Bazıları da işte, “Zayıfım, kuvvetleneyim!” diye içiyor. Dinî duyguları düşünmeyen, dinin ahkâmını nazara dikkate almayan, bazı doktorları da duydum ben; “Çok zayıfsın. Kuvvetlenmek için şu içkiyi iç, bu içkiyi iç!” diye, gelen hastalarına içki teklif ediyorlarmış. Evet ama, günahı daha büyük...

Yâni bir şeyin faydası, zararı da var ama, hangisi daha önemli, ona göre hareket etmeli! Sonra o fayda dediğin şeyler, dünyevî fayda, yâni bir müddet, kısa bir zaman için olan fayda... Ama onun da sonu fayda değil, sonu felâket, hastane, hapisane, tımarhane ve mezar oluyor. Ona da fayda vermez.

Gelelim ikinci kelimenin açıklanmasına: *Hamr*, içki demek; yasak... *Meysir* de *yüsr* kökünden geliyor, masdar-ı mîmi oluyor. Yâni kolaylık demek, zenginlik demek.

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

(الإنشراح: ٦)

(*Inne mea'l-üsri yüsran*) “Zorluğun yanında kolaylık vardır.” . (İnşirah, 94/6) diye, *Elem neşrah leke Sûresi*'nde geçiyor

Bazı kimseler kumarda kolay bir şekilde servet kazanıyorlar, birden kazanıyorlar. Onun için, *meysir* demişler.

Araplar çeşitli şekillerde kumar oynarlarmış. Onların oyunlarından bir şekil: Deveyi kesip yirmi sekiz parçaya bölerlermiş. Üzerine yazı yazılabilen, yassı on tane kumar oku varmış.

Üzerinde her birinin ismi yazılıymış. *Fezz*, *Tev'em*, *Rakib*, *Hils*, *Nâfis*, *Müsbil*, *Muallâ*, *Menih*, *Sefih*, *Vağd* isimleri bulunurmuş, bu on tane kumar oku üzerinde.

Torbaya koyup birisine verirlermiş, karıştırırlarmış torbanın içinde... Alt alta, üst üste, içindekiler karmakarışık olurmuş. Sonra kişiye göre çekerlermiş. Üzerinde ismi yazılı oklardan her birinin bir hakkı varmış. *Fezz*'in bir, *Tev'em*'in iki, *Rakib*'in üç, *Hils*'in dört, *Nâfis*'in beş, *Müsbil*'in altı, *Muallâ*'nın yedi hisse hakkı varmış; toplam yirmi sekiz ediyor. Öteki *Menih*, *Sefih*, *Vağd* okları çıkarsa, onlar da boş çıkmış oluyor.

Deveyi satın alırken eşit miktarda para ödedikleri halde, paylaşırken kimisi bir hisse alıyor, kimisi yedi hisse alıyor, kimisi hava alıyor. Buna *meysir* oyunu diyorlar. Hisseleri alanlar ya evlerine götürüyorlar, pişirip çoluk çocuk yiyorlar. Ya da adam zenginse, onu eve götürmeğe tenezzül etmiyorsa, oradaki fakirlere, kumarı seyredenlere veriyor. Onlar faydalanıyor. Ama böyle bir fayda, meşrû, güzel bir fayda değil...

“İşte bunları soruyorlar. İçkinin içilmesinde, kumarın oynanmasında büyük bir günah vardır. Bazı faydalar vardır bazı insanlar için ama, günahı faydasından daha fazladır.” diye böyle beyan ediyor.

c. Fazla Olanı Verin!

Bundan sonra, 219. ayet-i kerimedeki ikinci soru geliyor:

وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

(البقرة: ۲۱۹)

(*Ve yes'elûneke mâ zâ yünfikùn*) “Bir de sana ‘Neyi infak edecekler? Nafaka olarak neyi verecekler?’ diye soruyorlar. (*Kuli'l- afv*) Onlara de ki: Afvı infak edin, nafaka olarak verin!”

Afv; bize göre bir suç işleyeni bağışlamak mânâsına geliyor ama, burada müfessirlerin kesin beyanına göre, malın fazlası demek. Ailenin ihtiyacını karşıladıktan sonra, elindeki varlıktan arta kalana *afv* deniliyor. Yâni, fazla olanı vermesi tavsiye edilmiş.

Bu husustaki bazı hadis-i şerifleri okuyalım: Ebû Hüreyre RA’dan rivayet edildiğine göre, birisi Peygamber Efendimiz’e geldi, dedi ki:⁴

قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ عِنْدِي دِينَارٌ قَالَ

أَنْفِقْهُ عَلَى نَفْسِكَ قَالَ عِنْدِي آخَرُ قَالَ أَنْفِقْهُ

عَلَى أَهْلِكَ قَالَ عِنْدِي آخَرُ قَالَ أَنْفِقْهُ عَلَى

وَلَدِكَ قَالَ عِنْدِي آخَرُ قَالَ فَأَنْتَ أَبْصَرُ

(د. ن. ح. ب. ك. ه. ب. عن أبي هريرة)

(Kàle racülün: Yâ rasûla'llàh, indî dînârun) “Yâ Rasûlallah, yanımda altın para var, ne yapayım?” dedi. Peygamber Efendimiz de: (Enfıkhü alâ nefsik) “Onu kendine harca!” dedi.

(Kàle: İndî âhar) “Daha var yanımda...” dedi. (Kàle: Enfıkhü alâ ehlik) “Onu da ailene harca!..”

(Kàle: İndî âhar) “Daha fazlası var.” dedi. Onun üzerine, dedi ki Peygamber Efendimiz: (Enfıkhü alâ veledike) veya (vüldike) “Onu da çocuklarına harca!..”

(Ve indî âhar) “Daha var...” dedi. (Feente ebsır!) “Artık kendin bak, nereye uygunsay oraya harca!..”

Demek ki, öncelikle kendisinden başlamak suretiyle, kişi malını, elindeki maddî imkânını, derece derece yakınından uzağına doğru harcayacak.

⁴ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.529, *Zekât* 3/45, no:1691; Neseî, *Sünen*, c.V, s.62, no:2535; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.251, no:7413; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.126, no:3337; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.575, no:1514; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.78, no:197; İmam Şâfiî, *Müsned*, c.I, s.266, no:1272; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.493, no:6616; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.236, no:3421; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.466, no:15469; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.375, no:9181; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.439, no:8490; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.495, no:1176; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.211; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.XII, s.165, no:4787; Ebû Hüreyre RA'dan.

İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.184, no:1344; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.VIII, s.396; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Müslim'in *Sahîh*'inde Câbir RA'dan rivayet ettiğine göre, Rasûlüllah SAS bir kişiye dedi ki:⁵

إِبْدَأْ بِنَفْسِكَ فَتَصَدَّقْ عَلَيْهَا فَإِنْ فَضَلَ شَيْءٌ

فَلِأَهْلِكَ فَإِنْ فَضَلَ شَيْءٌ عَنْ أَهْلِكَ فَلِذِي قَرَابَتِكَ

فَإِنْ فَضَلَ عَنْ ذِي قَرَابَتِكَ شَيْءٌ فَهَكَذَا وَهَكَذَا

(م.ن.حب.هب.ق.عن جابر)

(*ibde' bi-nefsike*) “Elindeki para ve imkânı harcamaya kendine harcamaktan başla, (*fetesaddak aleyhâ*) nefesine bu harcamayı yap! (*Fein fadale şey'ün feliehlike*) Daha artarsa ailene harca!.. (*Fein fadale şey'ün an ehlike*) Ondan da artarsa, (*felizî karâbetik*) akrabana harca!.. (*Fein fadale an zî karâbetike şey'ün*) Akrabandan da artarsa, (*fehâkezâ, ve hâkezâ...*) şuraya, şuraya harcarsın!” buyurmuş.

Yine Ebû Hüreyre RA'dan bir başka hadis-i şerif: Peygamber SAS buyurdu ki:⁶

⁵ Müslim, *Sahîh*, c.II, s.692, Zekât 12/13, no:997; Neseî, *Sünen*, c.V, s.69, no:2546; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.128, no:3339; İmam Şâfiî, *Müsned*, c.I, s.327, no:1523; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.236, no:3420; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.178, no:7544; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.37, no:2326; Ebû Avâne, *Müsned*, c.III, s.490, no:5805; Câbir RA'dan.

خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنَى وَالْيَدِ الْعُلْيَا
خَيْرٌ مِنَ السُّفْلَى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ

(د.ن.حم.عن أبي هريرة)

(*Hayru's-sadakati mâ kâne an zahri gınen*)
“Sadakanın hayırlısı, insanın imkânı varken
verdiğidir. (*Ve'l-yedü'l-ulyâ hayrun mine's-
süflâ*) Daha yüksek el, daha aşağıdaki elden
hayırlıdır.” Yüksek el, veren el oluyor. Aşağıdaki
el, alan el oluyor. Yâni vermek, almaktan daha
iyidir. (*Ve'bde' bi-men teülü*) “Hayrı vermeğe,
geçimiyle görevli olduğundan başla!” buyuruyor.

⁶ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.518, no:1361; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.717, *Zekât* 12/32, no:1034; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.402, no:15352; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.477, no:1653; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.III, s.192, no:3091; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.235, no:3418; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.177, no:7541; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.221, no:1227; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XV, s.94; Hakîm ibn-i Hizâm RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.525, no:1676; Neseî, *Sünen*, c.V, s:62, no:2534; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.278, no:7727; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.476, no:1651; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.96, no:2436; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.149, no:3363; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.78, no:196; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.III, s.295, no:190; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.184, no:9487; Abdü'r- Rezzak, *Musannef*, c.IX, s.76, no:16404; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.II, s.427, no:10693; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.235, no:3419; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.466, no:15470; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.33, no:2313; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.222, no:1232; Hatîb-i Bağdâdî, *Tarih-i Bağdad*, c.VIII, s.481, no:4595; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.275; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.149, no:12726; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.608, no:16224; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XII, s.350, no:12068-12071.

Bir hadis-i şerif daha var:⁷

يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ أَنْ تَبْذُلَ الْفَضْلَ خَيْرٌ لَكَ
وَأَنْ تُمْسِكَ شَرٌّ لَكَ وَلَا تَلَامُ عَلَى كَفَافٍ

(م.ت.ه.ب.ق. عن أبي أمامة)

(Ye'bne âdem) “Ey Ademoğlu! (Inneke in tebzülü’l-fadla hayrun leke) Malının artanını, fazlasını bezledersen, ikram edersen, hayır olarak verirsen, bu senin için daha hayırlıdır. (Ve in tümsikhu şerrun leke) Tutarsan, o fazlası senin için zarardır. (Ve lâ tülâmü alâ kifâf) İhtiyacın için olanı tutmada bir beis olmaz.” diye hadis- i şerifler var.

Demek ki, “Neyi infak edelim?” diye sorulduğu zaman, Peygamber Efendimiz, “Malından fazlasını...” demiş. Yâni zorlamayı, tekellüfü, kendisi verip de ondan sonra el açıp başkasından dilenme durumuna gelmeyi uygun görmüyor.

(Kezâlike yübeyyinu’llâhu lekümü’l-âyât) “Allah ayetleri sizin için böylece açıklıyor. (Lealleküm tetefekkerûn) Düşünesiniz diye.” (Bakara, 2/219) Ondaki sonraki ayet-i kerime, (Fi’d-dünyâ ve’l- âhireh) “Hem dünya

⁷ Müslim, *Sahîh*, c.II, s.718, *Zekât* 12/32, no:1036; Tirmizî. *Sünen*, c.IV, s.573, no:2343; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.III, s.224, no:3386; Beyhakî, *Sünenü’l- Kübrâ*, c.IV, s.182, no:7570; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.V, s.272, no:1412; Ebû Ümâme RA’dan. *Kenzü’l-Ummâl*, c.VI, s.546, no:16044; *Câmiu’l-Ehâdis*, c.XXIII, s.56, no:25550.

konusunda, hem ahiret konusunda...” (Bakara, 2/220) diye başlıyor. Demek ki, dinimiz hem dünyayı tanzim ediyor, hem ahireti...

Bazıları diyorlar:

“—Din bir duygudur, ahiretle ilgilidir. Dünya ayrı, din ayrı...”

Öyle değil! İkisine birden Allah ayetler indiriyor, insanlara hem dünyevî ahkâmı, dünyadaki yaşantılarına fayda sağlayacak şeyleri, hem de uhrevî saadeti, ebedî saadeti kazanmalarına sebep olacak şeyleri anlatıyor.

d. Yetimlere Bakmak

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى
قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانِكُمْ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ
شَاءَ اللَّهُ لَعَنَتَكُمْ إِنْ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

(البقرة: ٢٢٠)

(*Fi'd-dünyâ ve'l-âhireh, ve yes'elûneke ani'l-yetâmâ, kul islâhun lehüm hayr, ve in tühâlitühüm feihvânüküm, va'llâhu ya'lemü'l- müfside mine'l-muslih, ve lev şâe'llâhu lea'neteküm, inna'llâhe azîzün hakîm.*) (Bakara, 2/220)

Bu 220. ayet-i kerime'de, (*Fi'd-dünyâ ve'l-âhireh*) cümlesinden sonra, üçüncü soru geliyor:

(*Ve yes'elûneke ani'l-yetâmâ*) “Sana yetimleri de soruyorlar.”

Sormalarının sebebi şu: “Yetimlerin mallarını yiyenler, karınlarına cehennem ateşi yiyorlar, ateş dolduruyorlar.” diye ayet-i kerime inmiş ondan önce. Onun üzerine, yetimlerin malına yanaşmak, onları yönetmek, yetimlere bakmak durumda olanlar, “Aman günah olmasın, haram yemiş olmayalım, ateş yemiş olmayalım!” diye yetimin yanına yanaşmamağa başlamışlar.

O zaman, yetimler –zaten küçük kendileri, babaları da ölmüş– daha güç duruma düşmüşler. Onun için soruyorlar. “Yetimler hakkında nasıl davranalım?” diye soru sormuşlar. Onlar hakkında buyruluyor ki:

(*Kul islâhun lehüm hayr*) “Onların durumlarını islah etmek, mallarını yönetivermek, daha iyi duruma gelmelerini sağlayacak teşebbüslerde bulunmak, daha hayırlıdır. (*Ve in tühâlitühüm*) Eğer siz onlarla uzak durmak yerine karışırırsanız, meselelerini çözmek için yanlarına yanaşırırsanız, meselelerine el koyarsanız, (*feihvâ-nüküm*) onlar sizin kardeşlerinizdir.

(*Va'llâhu ya'lemü'l-müfside mine'l-muslih*) Allah iyi niyetle yanaşanı da, kötü niyetle yanaşanı da çok iyi bilir, ayırt eder, tefrik eder. Kötü niyetle yanaşanı cezalandırır, islah maksadıyla yanaşıp da, ‘Aman ateş yemeyeyim karnıma!’ diye korka korka da olsa, yanaşmak hayırlıdır diye yanaşanı bilir, onu da mükâfâtlandırır.

(*Ve lev şâe'llâhu lea'neteküm*) Allah-u Teâlâ Hazretleri dileseydi sizi sarpa sardırdı, işlerinizi zorlaştırırdı ama, kolaylıklar ihsân ediyor. (*İnna'llâhe azîzün hakîm.*) Allah-u Teâlâ Hazretleri hiç şüphesiz ki çok azizdir, çok hakimdir.” buyuruyor. (Bakara, 2/220)

İşte bu iki ayet-i kerime böyle... Bundan sonraki ayet-i kerimede de yine, bazı soruların sorulduğunu, onlara cevapların verildiğini inşâallah önümüzdeki sohbetlerimizde, Allah nasib ederse, anlatırız.

Allah hepinizden razı olsun, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

09. 01. 2001 - AVUSTRALYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

